GENERALITAT VALENCIANA

iseacv Instituto superior de enseñanzas artísticas Comunitat Valenciana

GUÍA DOCENTE DEL MASTER EN ENSENYANCES ARTÍSTIQUES DE INTERPRETACIÓ E INVESTIGACIÓ DE LA MÚSICA

GUIA DOCENT DEL MASTER EN ENSEÑANZAS ARTÍSTICAS DE INTERPRETACIÓN E INVESTIGACIÓN DE LA MÚSICA

Curs / *Curso*

2026-2027

Nom de l'assignatura
Nombre de la asignatura
INSTRUMENT PRINCIPAL / *INSTRUMENTO PRINCIPAL*

Nom de l'assignatura
Nombre de la asignatura
VIOLA / *VIOLA*

1. Dades d'identificació de l'assignatura
Datos de identificación de la asignatura

1.1. **Dades generals de l'assignatura** *Datos generales de la asignatura*			
Crèdits ECTS *Créditos ECTS*	18 *18*	**Semestral/Anual** *Semestral/Anual*	Anual *Anual*
Centre *Centro*	Conservatori Superior de Música Óscar Esplá d'Alacant *Conservatorio Superior de Música Óscar Esplá de Alicante*		
Postgrau *Postgrado*	Màster Oficial en Ensenyances Artístiques: Interpretació i Investigació de la Música. *Máster Oficial en Enseñanzas Artísticas: Interpretación e Investigación de la Música.*		
Idioma/es en que s'imparteix l'assignatura *Idioma/s en que se imparte la asignatura*	*Valencià* *Castellano*		
Web assignatura *Web asignatura*	http://www.csmalicante.com/master/		
Tipus de Matèria *Tipo de Materia*	Obligatòria d'itinerari: Instrument / Veu *Obligatoria de itinerario: Instrumento / Voz*		
Itinerari *Itinerario*	Música del Clasicismo, Música del Romanticismo, Música del Impresionismo		

1.2. **Professorat, horari, aula i contextualització de la assignatura** *Profesorado, horario, aula y contextualización de la asignatura*	
Nom del Professor *Nombre del Profesor*	Francesc Emili Llopis i Agustí
Correu electrònic *Correo electrónico*	fe.llopisagusti@iseacv.gva.es
***T*itulació acadèmica** *Titulación académica*	Profesor Superior de Viola
Experiència docent	Catedrático de Viola en el CSMSS de Castellón 2004-2025 y en el CSMA 2025-

Experiencia docente	
Horari de l'assignatura *Horario de la asignatura*	Divendres / *viernes*, 12:30-13:30 h.
Horari de Tutoria *Horario de Tutoría*	Divendres / *viernes*, 13:30-14:30 h.
Horari d'atenció a l'estudiant *Horario de atención al estudiante*	Divendres / *viernes*, 14:30-15:30 h.
Aula on s'imparteix *Aula donde se imparte*	213
Perfil professional del professor i investigador *Perfil profesional del profesor e investigador*	Els descrits a la Guia General del Títol. *Los descritos en la Guía General del Título*.

1.3. Objectius generals i contribució de l´assignatura al perfil professional de la titulació
Objetivos generales y contribución de la asignatura al perfil profesional de la titulación

Els objectius generals del Màster en Ensenyaments Artístics d'Interpretació i Investigació de la Música són:

- Proveir una formació avançada de caràcter especialitzat, orientada a l'especialització professional, que promoga la iniciació en tasques investigadores d'una manera que haurà de ser en gran mesura auto-dirigit o autònom.
- Promoure en cada estudiant un procés de desenvolupament artístic continu i d'alta qualitat que estigui en connexió amb les normatives de l'Espai Europeu d'Educació Superior.
- Preparar els músics a l'entrada al món laboral professional al màxim nivell, i proporcionar-los la flexibilitat, imaginació i instruments d'avaluació perquè puguin contribuir a desenvolupar una praxi professional en la vida artística d'avui en dia, desenvolupant autoconfiança i la confiança de poder prosseguir la seua carrera artística independentment.
- Fomentar en els estudiants la confiança en sí mateixos perquè es consideren, es desenvolupen i es consoliden com a músics intel· ligents, expandint i integrant els seus recursos intel· lectuals, emocionals i físics, reflectits en la pràctica de l'excel· lència musical, en el desafiament personal i en la presa de riscos en la seva especialització, planificant i implementant projectes personals, tant en un treball individual com formant part d'un conjunt o un projecte d'equip.
- Proporcionar als estudiants un entorn d'aprenentatge i investigació que els possibiliti reconèixer

i desenvolupar les seves potencialitats, reconèixer i superar els seus límits, retro-alimentar de diverses fonts, incloent als seus iguals, i integrar aquests elements en el seu desenvolupament, recolzant la seva necessitat individual d'estudi i de praxi conscient.

Los objetivos generales del Máster en Enseñanzas Artísticas de Interpretación e Investigación de la Música son:

- *Proveer una formación avanzada de carácter especializado, orientada a la especialización profesional, promoviendo la iniciación en tareas investigadoras de un modo que habrá de ser en gran medida auto-dirigido o autónomo.*
- *Promover en cada estudiante un proceso de desarrollo artístico continuo y de alta calidad que esté en conexión con las normativas del Espacio Europeo de Educación Superior.*
- *Preparar a los músicos a la entrada al mundo laboral profesional al máximo nivel, y proporcionarles la flexibilidad, imaginación e instrumentos de evaluación para que puedan contribuir a desarrollar una praxis profesional en la vida artística de hoy en día, desarrollando autoconfianza y la confianza de poder proseguir su carrera artística independientemente.*
- *Fomentar en los estudiantes la confianza en sí mismos para que se consideren, se desarrollen y se consoliden como músicos inteligentes, expandiendo e integrando sus recursos intelectuales, emocionales y físicos, reflejados en la práctica de la excelencia musical, en el desafío personal y en la toma de riesgos en su especialización, planificando e implementando proyectos personales, tanto en un trabajo individual como formando parte de un conjunto o un proyecto de equipo.*
- *Proporcionar a los estudiantes un entorno de aprendizaje e investigación que les posibilite reconocer y desarrollar sus potencialidades, reconocer y superar sus límites, retroalimentarse de diversas fuentes, incluyendo a sus iguales, e integrar estos elementos en su desarrollo, apoyando su necesidad individual de estudio y de praxis consciente.*

1.4. Coneixements previs
Conocimientos previos

Sense requisits previs, mínims o necessaris per a cursar l'assignatura. Es poden afegir coneixements recomanats i/o relació amb altres assignatures de la mateixa titulació.
Sin requisitos previos, mínimos o necesarios para cursar la asignatura. Se pueden añadir conocimientos recomendados y/o relación con otras asignaturas de la misma titulación

Sense requisits previs.
Sin requisitos previos.

2. Competències de l'assignatura i la seua relació amb les competències generals i específiques del títol

Competencias de la asignatura y su relación con las competencias generales y específicas del título

2.1. Competències de l'itinerari Música Moderna i Contemporània i la seua relació amb les i específiques del Títol

Competencias del itinerario Música Moderna y Contemporánea y su relación con las generales y específicas del Título

CIMC1	Demostrar amplis coneixements del repertori dels segles XX i XXI i de les tendències més recents de la creació musical referides a la notació, gravació, edició i interpretació musical. *Demostrar amplios conocimientos del repertorio de los siglos XX y XXI y de las tendencias más recientes de la creación musical referidas a la notación, grabación, edición e interpretación musical.*	CG1, CG7, CG9.
CIMC2	Ser capaç d'interactuar musicalment en diferents projectes musicals participatius, des del duo fins als grans conjunts, assimilant adequadament les diferents funcions subordinades, participatives o de lideratge que es poden donar en un projecte musical col·lectiu. *Ser capaz de interactuar musicalmente en diferentes proyectos musicales participativos, desde el dúo hasta los grandes conjuntos, asimilando adecuadamente las diferentes funciones subordinadas, participativas o de liderazgo que se pueden dar en un proyecto musical colectivo.*	CE4.
CIMC3	Aplicar les tècniques, mètodes i estratègies que permetin la investigació independent d'aspectes performatius i musicològics rellevants a la seua praxi instrumental. *Aplicar las técnicas, métodos y estrategias que permitan la investigación independiente de aspectos performativos y musicológicos relevantes a su praxis instrumental.*	CE8, CE11.
CIMC4	Desenvolupar i presentar públicament programes d'alt nivell amb el repertori significatiu dels segles XX i XXI, demostrant el domini en la tècnica instrumental i corporal, els criteris interpretatius i l'estil adequat. *Desarrollar y presentar públicamente programas de alto nivel con el repertorio significativo de los siglos XX y XXI, demostrando el dominio en la técnica instrumental y corporal, los criterios interpretativos y el estilo adecuado.*	CG4, CG9, CE2, CE3, CE5, CE6.
CIMC5	Conèixer la teoria i l'aplicació pràctica de la interrelació entre estructura i interpretació musical. *Conocer la teoría y la aplicación práctica de la interrelación entre estructura e interpretación musical.*	CE1, CE7.
CIMC6	Ser capaç d'utilitzar una metodologia d'estudi i investigació en l'especialitat que li capacite per al desenvolupament de la seua activitat musical. *Ser capaz de utilizar una metodología de estudio e investigación en la especialidad que le capacite para el desarrollo de su actividad musical.*	CG5.
CIMC7	Ser capaç de vincular la seua activitat musical amb altres disciplines musicals, científiques, humanístiques i artístiques. *Ser capaz de vincular su actividad musical con otras disciplinas musicales, científicas, humanísticas y artísticas.*	CG2, CG3, CG8.
CIMC8	Aplicar a l'escenari o davant un tribunal les tècniques i els procediments de concentració i relaxació que requereix el recital públic. *Aplicar en el escenario o ante un tribunal las técnicas y los procedimientos*	CE6.

3. Continguts de l'assignatura i organització temporal
Contenidos de la asignatura y organización temporal

Descripció per blocs de contingut, unitats didàctiques, temes,... *Descripción por bloques de contenido, unidades didácticas, temas…*	Planificació temporal *Planificación temporal*
Els continguts de l'itinerari de Música Moderna i Contemporània són els següents: **-Repertori dels segles XX i XXI** per a instrument solista o veu, música de cambra i orquestra: post-romanticisme, impressionisme, dodecafonisme, neoclassicisme i música contemporània. **-Noves tendències de notació i interpretació:** música concreta, cinta musical, electrònica, electroacústica, mixta, amb transformacions electròniques en viu i amb ordinador. Conceptes, autors i obres. **-Tècnica de l'instrument**: exercicis i estudis específics de l'instrument dirigits a la resolució dels problemes tècnics; aplicació de diferents fórmules al repertori. **-Tècniques d'estudi avançades**: procés i desenvolupament de les mateixes, que comprenguen un estudi detallat del compositor, l'època, l'estil i l'anàlisi, la memorització. **-La interdisciplinarietat.** Relació de la música moderna i contemporània amb altres disciplines de caràcter científic i humanístic: dansa, literatura, història, iconografia, religió, filosofia, sociologia, estètica, etc. -**El recital públic.** Del ritual pedagògic-artístic al ritual escènic: la presència. Consciència corporal i educació somàtica del moviment: aplicacions tècniques, expressives i creatives en la interpretació musical i escènica. Elements, procediments i tècniques de concentració, respiració i relaxació. La por escènica: actitud del músic davant l'angoixa i l'estrès. Tècniques de comunicació en públic (en el escenari i davant un tribunal). El paper exercit per l'instrumentista, des de solista fins a integrant de diferents projectes musicals participatius.	Els continguts es seqüenciaran de manera individualitzada al llarg del curs.
Los contenidos del itinerario de Música Moderna y Contemporánea son los siguientes: ***-Repertorio de los siglos XX y XXI** para instrumento solista o voz, música de cámara y orquesta: post-romanticismo, impresionismo, dodecafonismo, neoclasicismo y música contemporánea.* ***-Nuevas tendencias de notación e interpretación**: música concreta, tape music, electrónica, electroacústica, mixta, con transformaciones electrónicas en vivo y con ordenador. Conceptos, autores y obras.* ***-Técnica del instrumento**: ejercicios y estudios específicos del instrumento encaminados a la resolución de los problemas técnicos; aplicación de diferentes fórmulas al repertorio.* ***-Técnicas de estudio avanzadas**: proceso y desarrollo de las mismas, que abarque un estudio pormenorizado del compositor, la época, el estilo y el análisis, la memorización.* ***-La interdisciplinaridad**. Relación de la música moderna y*	*Los contenidos se secuenciarán de forma individualizada a lo largo del curso.*

contemporánea con otras disciplinas de carácter científico y humanístico: danza, literatura, historia, iconografía, religión, filosofía, sociología, estética, etc. ***-El recital público.*** *Del ritual pedagógico-artístico al ritual escénico: la presencia. Conciencia corporal y educación somática del movimiento: aplicaciones técnicas, expresivas y creativas en la interpretación musical y escénica. Elementos, procedimientos y técnicas de concentración, respiración y relajación. El miedo escénico: actitud del músico ante la ansiedad y el estrés. Técnicas de comunicación en público (en el escenario y ante un tribunal). El papel desempeñado por el instrumentista, desde solista hasta integrante de diferentes proyectos musicales participativos.*	

4. Resultats d'aprenentatge
Resultados de aprendizaje

4.1. Relació entre els resultats d'aprenentatge i les competències
Relación entre los resultados de aprendizaje y las competencias

Resultats d'aprenentatge *Resultados de aprendizaje*	**Competències** *Competencias*
Al terme d'esta ensenyança l'estudiant ha de ser capaç de: 1. Desenvolupar un criteri personal, l'anàlisi i la comprensió dels coneixements tant teòrics com pràctics. 2. Desenvolupar i interpretar el repertori bàsic proposat. 3. Posseir un domini del control corporal que permeti la interpretació de la manera més natural possible. 4. Conèixer els recursos necessaris per abordar l'estudi amb garanties. 5. Fomentar la interpretació de memòria i la lectura a 1ª vista. 6. Propiciar l'interès per les diferents agrupacions on participi la viola. 7. Desenvolupar tècniques i estratègies de treball personal que permeti una constant autocrítica en tot el procés d'aprenentatge. *Al término de esta enseñanza el estudiante debe ser capaz de:* *1. Demostrar un alto nivel de conocimientos técnicos y estructurales de obras representativas de la Música Moderna y Contemporánea para viola a través del itinerario escogido.* *2. Dominar la técnica instrumental y corporal, así como las variantes estilísticas que requiere el repertorio de la Música Moderna y Contemporánea para viola.* *3. Ser capaz de configurar de forma autónoma, desarrollar, presentar y ejecutar públicamente un programa de alto nivel que sea coherente y adecuado con este itinerario.* *4. Conocer la teoría y la aplicación práctica de la interrelación entre estructura e interpretación musical.* *5. Ser capaz de vincular su actividad musical con otras disciplinas musicales, científicas, humanísticas y artísticas.* *6. Ser capaz de utilizar una metodología de estudio e investigación que le capacite para el continuo desarrollo de su actividad musical.* *7. Conocer las implicaciones escénicas que conlleva la actividad profesional.*	1. CG1, CG7, CG9, CE1, CE4, CE5. 2. CG3, CG4, CE1, CE4. 3. CG4, CG9, CE2, CE3, CE5. 4. CG2, CG8, CE1, CE4. 5. CG3, CE5, CE6. 6. CG2, CE7. 7. CE2.

Nota important: Les competències estan expressades en un sentit genèric pel que és necessari incloure en la guia docent els resultats d'aprenentatge. Aquests resultats constitueixen una concreció d'una o diverses competències, fent explícit el grau de domini o acompliment que ha d'adquirir l'alumnat i contenen en la seua formulació el criteri amb el qual van a ser avaluades. Els resultats d'aprenentatge evidencien allò que l'alumnat serà capaç de demostrar en finalitzar l'assignatura o matèria i reflecteixen, així mateix, el grau d'adquisició de la competència o conjunt de competències.

***Nota importante**: Las competencias están expresadas en un sentido genérico por lo que es necesario incluir en la guía docente los resultados de aprendizaje. Estos resultados constituyen una concreción de una o varias competencias, haciendo explícito el grado de dominio o desempeño que debe adquirir el alumnado y contienen en su formulación el criterio con el que van a ser evaluadas. Los resultados de aprendizaje evidencian aquello que el alumnado será capaz de demostrar al finalizar la asignatura o materia y reflejan, asimismo, el grado de adquisición de la competencia o conjunto de competencias.*

5. Metodologia i pla de treball
Metodología y plan de trabajo

5.1. Activitats de treball presencials
Actividades de trabajo presenciales

ACTIVITATS EDUCATIVES *ACTIVIDADES EDUCATIVAS*	**Descripció** *Descripción*	Percentatge del total *Porcentaje del total* %	Volum treball (en hores) *Volumen trabajo (en horas)*
Classe presencial *Clase presencial*	Classes presencials pràctiques en les quals es treballarà tècnic i estilísticament els continguts de l'assignatura (incloent demostracions del professor), anàlisi i metodologia d´estudi. Es debatran i realitzaran activitats utilitzant diferents recursos docents, amb especial èmfasi en el repertori propi del itinerari. *Clases presenciales prácticas en las que se trabajarán técnica y estilísticamente los contenidos de la asignatura (incluyendo demostraciones del profesor), análisis y metodologías de estudio. Se debatirán y realizarán actividades utilizando distintos recursos docentes, con especial énfasis en el repertorio propio del itinerario.*	10%	45,0 h
Tutories *Tutorías*	Les tutories individuals i col·lectives hauran de servir com a mitjà per a coordinar als/as estudiants en les tasques individuals i de grup, així com per a avaluar tant els progressos individuals com les activitats i la metodologia docent. *Las tutorías individuales y colectivas deberán servir como medio para coordinar a los/as estudiantes en las tareas individuales y de grupo, así como para evaluar tanto los progresos individuales como las actividades y la metodología docente.*	5%	22,5 h
Avaluació *Evaluación*	Audicions, concerts i recitals de l´alumne on haurà d´aplicar els coneixements adquirits al llarg del curs. *Audiciones, conciertos y recitales del alumno donde deberá aplicar los conocimientos adquiridos a lo largo del curso.*	5%	22,5 h
Recitals *Recitales*	Audicions, concert i recitals de l´alumne on haurà d´aplicar els coneixements adquirits al llarg del curs. *Audiciones, conciertos y recitales del alumno donde deberá aplicar los conocimientos adquiridos a lo largo del curso.*	5%	22,5 h
Casos *Casos*	Suposa l´anàlisi i la resolució d´una situació plantejada que presenta problemes de solució múltiple, a través de la reflexió i el diàleg per a un aprenentatge grupal, integrat i significatiu. *Supone el análisis y la resolución de una situación planteada que presenta problemas de solución múltiple, a través de la reflexión y el diálogo para un aprendizaje grupal, integrado y significativo.*		
Treballs en grup *Trabajos en grupo*	La realització de treballs en grup té com a finalitat promoure l´aprenentatge cooperatiu i reforçar l´individual. Consistiran essencialment, en l´estudi teòric i estructural de les obres objecte d´estudi pràctic. La defensa d´estos treballs podrà ser individual o col·lectiva i es podrà fer davant del grup complet en l´aula o en tutories i seminaris. També es contemplen els treballs de caràcter interdisciplinari. *La realización de trabajos en grupo tiene como finalidad promover el aprendizaje cooperativo y reforzar el individual. Consistirán esencialmente, en el estudio teórico y estructural de las obras objeto de estudio práctico. La defensa de estos trabajos podrá ser individual o colectiva y se podrá hacer ante el grupo completo en el aula o en tutorías y seminarios. También se contemplan los trabajos de carácter interdisciplinar.*		
	SUBTOTAL	**25%**	**112,5 h**

5.2 Activitats de treball autònom
Actividades de trabajo autónomo

ACTIVITATS EDUCATIVES *ACTIVIDADES EDUCATIVAS*	**Descripció** *Descripción*	Percentatge del total *Porcentaje del total* %	Volum treball (en hores) *Volumen trabajo (en horas)*
Treballs pràctics *Trabajos prácticos*	Preparació d'activitats pràctiques vinculades a l'assignatura: assajos, tasques de afinació de l'instrument, posada a punt, etc. *Preparación de actividades prácticas vinculadas a la asignatura: ensayos, tareas de afinación del instrumento, puesta a punto, etc.*	10%	45,0 h
Estudi pràctic *Estudio práctico*	Estudi pràctic, realització de tasques i preparació de classes, exàmens i recitals individuals. *Estudio práctico, realización de tareas y preparación de clases, exámenes y recitales individuales.*	60%	270,0 h
Activitats complementàries *Actividades complementarias*	Activitats formatives relacionades amb l'assignatura: assistència a concerts, conferències, lectures complementàries, cerca de repertori, etc. *Actividades formativas relacionadas con la asignatura: asistencia a conciertos, conferencias, lecturas complementarias, búsqueda de repertorio, etc.*	5%	22,5 h
	SUBTOTAL	**75%**	**337,5 h**

TOTAL	**450 H**

6. Sistema d'avaluació i qualificació
Sistema de evaluación y calificación

6.1. Criteris d'avaluació
Criterios de evaluación

Per a l'avaluació de l'assignatura, s'estarà a l'establert en l'article 9 del Reial Decret 631/2010, en virtut del qual, l'avaluació del procés d'aprenentatge de l'estudiant es basarà en el grau i nivell d'adquisició i consolidació de les competències definides en el Màster. L'avaluació serà diferenciada per assignatures i tindrà un caràcter integrador en relació amb les competències definides per a cadascuna d'elles en el pla d'estudis; serà contínua i global, tindrà caràcter orientador i formatiu, i haurà d'analitzar els processos d'aprenentatge individual i col·lectiu. La qualificació, representació última del procés d'avaluació, haurà de ser un reflex de l'aprenentatge individual, entès no només com l'adquisició de coneixements, sinó com un procés que es té que veure fonamentalment amb canvis intel·lectuals i personals dels estudiants, en trobar-se amb situacions noves que exigeixen desenvolupar capacitats d'enteniment i raonament noves al seu torn.

El / la estudiant seleccionarà de forma autònoma el repertori que integrarà el recital amb el que es conclou l'assignatura, sota les següents premisses:

- El nombre de obres del repertori triat i la seua durada hauran de completar el temps previst per a aquest recital, que no excedirà els 50 minuts.
- Per escollir el repertori, l'alumne/a haurà de tenir molt present la viabilitat de que el mateix es puga preparar, en el seu cas, amb el professorat de Repertori amb Piano assignat al Departament en funció de la càrrega global de treball de aquest. L'estudiant podria aportar de forma voluntària l'acompanyant que es precise per a la interpretació del repertori escollit.
- Segons el repertori triat, es podrà determinar, de comú acord entre el professor i l'alumne/a, la conveniència i/o necessitat de realitzar, prèviament o simultàniament, un programa d'exercicis i/o estudis. Els exercicis no formaran part del recital final de l'assignatura.
- L'alumne/a planificarà i temporitzarà de manera autònoma el treball amb el repertori escollit, d'acord amb el professor/a, així com seran de la seua iniciativa totes les qüestions referents a digitacions i arcades.
- La preparació del recital final de l'assignatura es farà mitjançant audicions públiques, organitzades tant dins com fora del centre en coordinació amb el departament, i seran programades amb l'antelació suficient segons l'oferta de sales i dates. L'estudiant haurà de contribuir a aquesta preparació organitzant i acreditant la realització de les seues pròpies audicions.
- Es recomana l'ús d'exemplars originals de les obres escollides, amb edicions que recopilen amb la màxima fidelitat possible la versió original del compositor.

La informació per evidenciar l'aprenentatge serà recollida, principalment, mitjançant:

- Seguiment periòdic del progrés de l'estudiant.
- Valoració de la participació a les audicions que es realitzen fora de l'aula.
- Realització d'un recital d'una durada màxima de 50 minuts.

Instruments d'avaluació:

- Anotacions de la fitxa de seguiment, del progrés obtingut i de l'actitud: 20%.
- Participació en les audicions programades pel departament: 30%.
- Resultats obtinguts en la convocatòria d'examen: 50%.

Para la evaluación de la asignatura, se estará a lo dispuesto en el artículo 9 del Real Decreto 631/2010, en virtud del cual, la evaluación del proceso de aprendizaje del estudiante se basará en el grado y nivel de adquisición y consolidación de las competencias definidas en el Máster. La evaluación será diferenciada por asignaturas y tendrá un carácter integrador en relación con las competencias definidas para cada una de ellas en el plan de estudios; será continua y global, tendrá carácter orientador y formativo, y deberá analizar los procesos de aprendizaje individual y colectivo. La calificación, representación última del proceso de evaluación, deberá ser reflejo del aprendizaje individual, entendido no sólo como la adquisición de conocimientos, sino como un proceso que tiene que ver fundamentalmente con cambios intelectuales y personales de los/as estudiantes, al encontrarse con situaciones nuevas que exigen desarrollar capacidades de comprensión y razonamiento nuevas a su vez.

El/la estudiante seleccionará de forma autónoma el repertorio que integrará el recital con el que concluye la asignatura, bajo las siguientes premisas:

- *El número de obras del repertorio escogido y su duración habrán de completar el tiempo previsto para dicho recital, que no excederá los 50 minutos.*
- *Para escoger el repertorio, el/la alumno/a habrá de tener muy presente la viabilidad de que el mismo pueda ser preparado, en su caso, con el profesorado de Repertorio con Piano asignado al Departamento en función de la carga global de trabajo de éste. El/la estudiante podría aportar de forma voluntaria el acompañante que precise para la interpretación del repertorio escogido.*
- *Según el repertorio elegido, se podrá determinar, de común acuerdo entre el profesor y el/la alumno/a, la conveniencia y/o necesidad de realizar, previa o simultáneamente, un programa de ejercicios y/o estudios. Los ejercicios no formarán parte del recital final de la asignatura.*
- *El/la alumno/a planificará y temporalizará de forma autónoma el trabajo con el repertorio escogido, de acuerdo con el profesor, así como serán de su iniciativa todas las cuestiones referentes a digitaciones y arcadas.*
- *La preparación del recital final de la asignatura se realizará mediante audiciones públicas, organizadas tanto dentro como fuera del centro en coordinación con el departamento, y serán programadas con la antelación suficiente según la disponibilidad de salas y fechas. El/la estudiante deberá contribuir a esta preparación organizando y acreditando la realización de sus propias audiciones.*
- *Es recomendable el uso de ejemplares originales de las obras escogidas, con ediciones que recojan con la máxima fidelidad posible la versión original del compositor.*

La información para evidenciar el aprendizaje será recogida, principalmente, mediante:

- *Seguimiento periódico del progreso del estudiante.*
- *Valoración de la participación en las audiciones que se realicen fuera del aula.*
- *Realización de un recital de una duración máxima de 50 minutos.*

Instrumentos de evaluación:

- *Anotaciones de la ficha de seguimiento, del progreso obtenido y de la actitud: 20%.*
- *Participación en las audiciones programadas por el departamento: 30%.*
- *Resultados obtenidos en la convocatoria de examen: 50%.*

6.2. Sistemes de recuperació
Sistemas de recuperación

En el cas de tindre més d'un 20% d'absències (és a dir, més de set faltes) es realitzarà un examen global en la convocatòria ordinària o, en el seu cas, en la convocatòria extraordinària, que es realitzarà durant la primera setmana de setembre, inclourà:

Realització d'un recital que no excedeixi els 50 minuts.

El procés d'avaluació dels estudiants pot incloure l'elaboració d'un informe amb el grau d'adquisició individual dels resultats d'aprenentatge.

En el caso de tener más de un 20% de ausencias (es decir, más de siete faltas) se realizará un examen global en la convocatoria ordinaria o, en su caso, en la convocatoria extraordinaria, que se realizará durante la primera semana de septiembre, incluirá:

Realización de un recital que no exceda de los 50 minutos.

El proceso de evaluación de los estudiantes puede incluir la elaboración de un informe con el grado de adquisición individual de los resultados obtenidos.

7. Bibliografia
Bibliografía

7.1. Bibliografia bàsica orientativa
7.1. Bibliografía básica orientativa

7.1.1. Concerts del segle XX.
7.1.1. Conciertos del siglo XX.

- BARTOK, B. (1949). *Viola Concerto, Op. Posth.* Inglaterra: Boosey & Hawkes.
- FORSYTH, C. (1904). *Concerto g-Moll*. Maguncia, Alemania: Schott.
- HINDEMITH, P. (1936). *Der Schwanendreher*. Alemania: B. Schott´s Söhne.
- MARTINU, B. (1972). *Rhapsody-Concerto*. Kassel, Alemania: Bärenreiter-Verlag.
- WALTON, W. (2002). *Concerto for Viola and Orchestra.* Gran Bretaña: Oxford University Press.

7.1.2. Obres amb piano.
7.1.2. Obras con piano.

- BLOCH, E. (1953). *Suite hebraique*. Nueva York: G. Schirmer.
- CLARKE, R. (2002). *Morpheus for Viola and Piano.* E.E.U.U.: Oxford University Press.
- DEL CAMPO, C. (1992). *Pequeña Pieza, Op. 6.* Madrid: E.M.E.C.
- DEL CAMPO, C. (1990). *Romanza Viola y Piano*. Madrid: E.M.E.C.
- ENESCO, G. (1990). *Concertstück for Viola and Piano*. Florida: Masters Music Publication.
- FALLA, M. de. (1993). *Siete canciones populares españolas*. Madrid: Manuel de Falla Ediciones.
- KÖRTE, O. (1904). *Wanderstimmungen*. Berlín: N. Simrock.- PIAZZOLLA, A. (1982). *Le grand tango*. Italia: Edizioni Bèrben.
- PROKOVIEV, S. (2004). *Four selected pieces from the ballet «Romeo and Juliet».* Hamburgo: Edition Sikorski.
- PÜTZ, E. (1994). *Blues for Benni*. Alemania: B. Schott´s Söhne.
- VAUGHAN WILLIAMS, R. (1962). *Romance for Viola and Piano*. Gran Bretaña: Oxford University Press.
- VAUGHAN WILLIAMS, R. (1964). *Suite for Viola & small orchestra*. Londres: Oxford University Press.

7.1.3. Sonates para viola i piano.

7.1.3. Sonatas para viola y piano.

- BENEJAM, L. (1997). *Sonata (1952) Moments Musicals*. Viola i Piano. Barcelona: Clivis Publicacions.
- BOWEN, Y. (1907). *Sonata Op. 18 nº 1.* Maguncia: B. Schott´s Söhne.
- BUNIN, R. S. (1972). *Sonate für Viola und Klavier. Op. 26*. Leipzig: Edition Peters.
- FLETA POLO, F. (1980). *Sonata Op. 62*. Barcelona: Clivis.
- CLARKE, R. (1991). *Sonata for Viola and Piano.* Inglaterra: Chester Music.
- HINDEMITH, P. (1977). *Sonate. Opus 25 nº 4.* Maguncia: B. Schott´s Söhne.
- HINDEMITH, P. (1950). *Sonate. Op. 11 nº 4.* Maguncia: B. Schott Söhne.
- MILHAUD, D. (1946). *1ère. Sonate pour Alto et Piano.* París: Heugel & Cie Editeurs.
- SHOSTAKOVICH, D. (1975*). Sonata for Viola and Piano. Op. 147.* Hamburgo: Edition Sikorski.

7.1.4. Viola sola.

7.1.4. Viola sola.

- BRITTEN, B. (1985). *Elegy*. Londres: Faber Music Ldt.
- HINDEMITH, P. (1951). *Sonate für Bratsche allein opus 25 No. 1.* Alemania: Schott.
- KHACHATURIAN, A. (1977). *Sonate für Viola solo*. Hamburgo: Musikverlag Hans Sikorski.
- REGER, M. (1944). *3 Suiten. Opus 131 d Viola.* Alemania: Edition Peters.

7.2. Bibliografia complementària

7.2 bibliografía complementaria

- ARCIDIACONO, A. (1973). *La Viola.* Milán, Italia: Edizioni Bèrben.
- BARRETT, H. & BARRETT, B. M. (1996). *The viola: complete guide for teachers and students* (2ª ed.). Alabama, EEUU: University of Alabama Press.
- BENACOT, N. (2007). *Cuando Tocar el Violín se Convierte en Arte.* Buenos Aires, Argentina: Editorial Dunken.
- BENNETT, R. (1999). *Forma y diseño*. Madrid: Ediciones Akal.
- BENNETT, R. (2003). *Investigando los estilos musicales* (3ª ed.). Madrid: Ediciones Akal.
- CARDÚS, C. (1996). *Estructura y sonoridad de los instrumentos de arco*. Madrid: Real Musical.
- CLAUDIO, J. (1999). *El arte del violín*. Madrid, España: Ediciones musicales Mega.
- CRAZE, R. (2007). *La técnica Alexander*. Barcelona: Editorial Paidotribo.
- DALTON, D. & PRIMROSE, W. (1990). *Playing the viola: conversations with William Primrose*. Oxford, Reino Unido: Oxford University Press.
- FLAMMER, A. & TORDJMAN, G. (1988). *El violín*. Barcelona: SpanPress Universitaria.
- FLESCH, C. (1995). *Los problemas del sonido en el violín*. Madrid: Real Musical.
- GALAMIAN, I. (1998). *Interpretación y enseñanza del violín*. Madrid: Pirámide.
- HAVAS, K. (1992). *El miedo al escenario. Causas y soluciones*. Buenos Aires, Argentina: Cuerdas al Aire.
- HAVAS, K. (1991). *Nuevo Enfoque para Tocar el Violín.* Buenos Aires, Argentina: Cuerdas al Aire
- HOPPENOT, D. (1991). *El Violín Interior.* Madrid: Real Musical.
- LARUE, J. (1992). *Análisis del estilo musical*. Barcelona: Ed. Labor.
- LOBKO, M. (2007). *Concept and Study for the Viola: The Lobko Method*. Fenton, Missouri: Mel Bay Publications.
- MENUHIN, Y. (1987). *Seis Lecciones con Yehudi Menuhin*. Madrid: Real Musical.
- MENUHIN, Y. y PRIMROSE, W. (1976). *Violin and viola*. Londres: Boosey and Hawkes.
- MICHELS, U. (1993). *Atlas de Música, 1.* Madrid: Alianza.
- MICHELS, U. (1993). *Atlas de Música, 2*. Madrid: Alianza.
- NELSON, S. (2003). *The violin and viola. History, structure, techniques.* Mineola, NY: Dover Pub.

- PASQUALI, G. y PRINCIPE, R. (1952). *El violín. Manual de cultura y didáctica violinística*. Buenos Aires, Argentina: Ricordi Americana.
- PINKSTERBOER, H. (2008). *Violín y Viola.* Madrid: Mundimúsica ediciones.
- RAMOS, C. M. (1947). *La Dinámica del Violinista.* Buenos Aires, Argentina: Ricordi Americana.
- RANDEL, M. (1999). *Diccionario Harvard de Música*. Madrid: Alianza.
- RILEY, M. W. (1983). *Storia della viola.* Florencia: Sansini Editore nuova.
- RISTAD, E. (1989). *La música en la mente*. Chile: Editorial Cuatro Vientos.
- ROSSET, J. y FÀBREGAS, S. (2005). *A tono. Ejercicios para mejorar el rendimiento del músico.* Barcelona: Editorial Paidotribo.
- SADIE, S. (2000). *Diccionario Akal/Grove de la Música*. Madrid: Akal Ediciones.
- SARDÀ, E. (2003). *En forma: ejercicios para músicos*. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica.
- SADIE, S. y TYRRELL, J. (2004). *The new grove dictionary of music and musicians:* vol. 29 (2ª ed.). Londres: Oxford University Press.
- SHOWELL, J. A. (1987). *A technical pedagogy for viola.* Tucson, Arizona: University Music Press.
- ZEYRINGER, F. (1985). *Literature für Viola: Verzeichnis der werke für viola solo*. Hartberg, Austria: Schönwetter.

7.3. Tesis doctorals i treballs fi d'estudis

7.3. Tesis doctorales y trabajos fin de estudios

www.academia.edu
http://brookcenter.gc.cuny.edu/projects/foundation-for-iberian-music/doctoral-dissertations/
https://www.educacion.gob.es/teseo/irGestionarConsulta.do
www.jstor.org
https://www.proquest.com
https://repositories.lib.utexas.edu/handle/2152/4
https://www.researchgate.net
www.tesisdemusica.es

7.4. Revistes especialitzades

7.4. Revistas especializadas

Anuario Musical http://anuariomusical.revistas.csic.es/index.php/anuariomusical
Doce Notas https://www.docenotas.com/
Eufonía https://www.grao.com/es/eufonia
Fiddle Magazine http://www.fiddle.com/
Música y Educación http://www.musicalis.es
Quolibet https://ebuah.uah.es/dspace/handle/10017/21775
Revista de Musicología http://www.sedem.es/es/portada.asp
Strings Magazine http://stringsmagazine.com/
Sul Ponticello http://www.sulponticello.com/
The Strad www.thestrad.com

7.5. Altres recursos en la xarxa

7.5. Otros recursos en la red

- http://www.viola.com/
- http://www.viola-in-music.com/
- http://music.lib.byu.edu/piva/zeyringernp2.htm - VS
- http://www.aesav.com/
- http://www.americanviolasociety.org/
- http://www.bne.es/
- http://www.contemporanyviola.com/
- http://www.imspl.org/

- http://www.oxfordmusiconline.com/
- http://www.piano-accompaniments.com/catalog/viola-repertoire.html
- http://www.rilm.org/
- http://www.teoria.com/
- http://bibliotecaeriksatie.blogspot.com.es/
- http://www.bne.es/es/Catalogos/BibliotecaDigitalHispanica/Inicio/index.html

7.6. Tics i aplicacions Ipad

7.6. Tics y aplicaciones Ipad

- Armonía Tonal Pro
- Better Ears – Music & Ear Training
- Cleartune
- Ear Trainer Lite
- ForScore
- Metronome
- PiaScore – Smart Music Score Reader
- Spotity Music
- Symphony Pro
- Tempo Slow